

pljusak prizora

derd konrad

Jutarnji nalet vetra, nesigurni čas, visoke zabate obasjava rumena svetlost. Iz zaklona tame, po svojim uvreženim putanjama, prokurlaju stvari. Otpaci potrošnje čekaju kamione za iznošenje smeća, omamljena stoka na klanci udar električnih pištolja, dežurne ekipe ultrakratkotalasna naređenja, nepredvidljiva skretnica ciljno usmerene lokomotive. Sloboda zaspalih očnih jabučica od pljuska prizora i obamrlih ruku od dodira natrulih, vlažnih skupova, snenih usta od ratobornih reči, najčešće prengljenih izliva pogrd, pogađanja i samohvalisanja, predah bedara i mošnica od patrolne nećijih nesigurnih prstiju koji očajnički puze po njima, primire u građanskom ratu međusobno zavađenih, upaljenih ćelija unutrašnjih organa, oslobođenost lobanje od muzejskih depoa ispražnjenih simbola, terorističkih privida, jubilarnih asocijacija. Disanje oznojene kože na zgužvom platnu, dijalog klonulih usana sa suženim mogućnostima iscrpljenog vazdušnog prostora, manevri utvara u vidnom polju izokrenutih beonjača, pozamašni paket, zapečaćen datumom roka upotrebe, ali neizvesnost još traje, jurišni odredi svetlosti po sokacima izlomljenog lica, naslepo kucanje sekundarne po nećijem, parolama jedne teške istorije ispisanoj čelu.

U kadici s fiksirom plove snimci trenutaka, uskoro će dospeti u već prenatrpani album fotografija, na čijoj prvoj i poslednjoj stranici stoji izvodi iz matičnih knjiga rođenih i umrlih, a na otmotu: moje ime. Snop svetlosti baterijske lampe krstari u jednom prašnjavom magacinu, ispisuje ponovljene osmice, zaustavlja se i ekspanira neke privilegovane predmete: s odbojnošću posmatram svoje proizvoljne uspomene. Čeprkam, uglavnom neoprezno dotičem neprijatne materije, trebalo bi upaliti svetlo u ovom memljivom, mahovinastom skladištu. Iz dana u dan teglim na grbači tu staretinarnicu, jednom ću izbaciti sve što mi ne treba. Sećam se čak i onog što nikad nisam video, svet je kratc pozivnim znakovima, propuštam kroz sebe govor stvari. Potres svesti razbija tvrdu koru, ruši potporne zidove, razara sigurnosne uređaje. Mesecima već traje ovaj bezglasni i svezatrpavajući govor, saobraćajni čepovi u putnoj mreži svesti, konačna rasprodaja kroz prozore robne kuće zahvaćene požarom. Svaki četvrt sata oglasi se časovnik sa zvonika, okrajci poglavlja iz crtanog romana polusna, i ove zore prolaznim bestijarij aminokiseliničnog mozga.

Jutarnji putnički avion tačno u šest sati probija nad planinom arktičke predele oblaka staklene vune. Nebeski bik, moj krilati budilnik, položeni u svoje gondole riču i preturaju mi san četnaestocilindrični zvezdani motori. Trideset krhkih glava talasa po reljefu vazduha, ucrtavaju se u najavljene slike današnjeg dana, pratim ih do uzletno-sletne staze. Posmatram, s nekom neutralnom predanošću, pokrete svetlosti po zakivcima spojenim aluminijumskim površinama i mustre zemljanog čilima koji podamnom izmiče u suprotnom smeru, ponovljene sastavne delove pejzaža koji će, valjda, do kraja života ostati staloženi na dnu sećanja, procedivši se s površine svesti kao kišne kapi kroz pesak, na kraju životnog puta. Užurbanost onih koji se oprštaaju: rastaviti do najsitnijih delova i poneti jedno lica što nam izmiče i koje možda nikad nismo valjano ni osmotrili. Nepodrozrivi krijumčar, nosim svoje slike, mogu da budem zadovoljan ako mi na carskom pregledu ne povade iz usta veštačke vilice. S upozorenjima na četiri jezika, na zidu putničke kabine pale se table od mlečnog stakla, vezujem svoj sigurnosni pojas, gasim cigaretu, lagana propadanja po oknima vazdušnih turbulencija, s mislima o prispeću mešaju se vazdušni snimci jednog provincijskog gradića. Preletevši šumovito-stenovito presvućene nabore planinskog kompleksa, klizimo nad metalno sivim pečurkama vodenih tornjeva, pocrnelim železničkim nasipom, srebrnas-tim pravougaonicima hladnjača koje jure cestama, kao lenjijom iscrtanim po travi, nad ga-

ravo sjajnim brdima šljake, iznad radarskih krila koja, poput šišmišiovih, štrče iz betonskog tornja. Sa svojim ispresecanim zidovima i ulicama nalik na napuko staklo, otkriva se pod nama čitav grad, izbrzdani kameni dlan, gledljivo vreme, neutoljivi podrivački govor u prostoru koji naginje tišini, okretna pozornica većito snishodljivih pripovedača. Mnogo govora, malo odluka, praznični i nesretni rituali, posvećivanja katedrala i energetske centrala, karnevali i parade, opsade, epidemije, pokolji, koloplet veselih i tužnih maski po svećanim tribinama, mirakuli, farse, misterije. Zimogrožljivo, žmirajući stupam na betonsku pistu, razdražujući vetar diže napuko, rdom načipkano lišće, tifusari na zaleđenoj reci, okupljaju se u podnožju pokretnih stepenica, šačica bespomoćnih koji vape za kakvom-takvom zaštitom. Civilni vazdušni koridor je oslobođen, tokom prepodneva će već samo deltoidni lovcibombarderi obavljati nad planinama svoje školske vežbe.

Uvija se divlja loza, zunzara umire pod kupolom kapi meda, raskvasio se vrt pred zoru, iznad svoga grma, kao suludi padobran, leluja ružin miris, a jedno, kao kreč belo lice, povlači se u zid. S mozga mi se kruni muljevita kruna, iz njenih zlatnih pločica, hodnikom proreza između očnih kapaka, prilazi mi žena poput šta-piča tanušnih prstiju, pod crnom kapuljačom, s asketskim odojčedom na rukama, u pratnji radoznalih ptica oprljenih nogu, nepouzdanih svetaca kao koren bezbojnih lica. Leto je na izmaku, među zelenim nogama bronzanih konjanika vazduh se posle podneva zaustavlja staklastim sjajem. Mrtvi gradovi, zatrovani se-defni bazeni plove nad tornjevima katedrale, uprtih ka Bogu. Plakati ustajalosti, paperjaste lopte ranog jesenjeg lahoža, s gromobrana potamnelog krova, na prvi udar zvona, divlji golubovi prhnu visoko pod oblake. Njihova zastavičasta krila, gušteraste, perikama prekrivene glavice leluju u ulegnutoj ravni nad kamenim lobanjama dvanaest apostola. Na trenutak dva, prilpe se za nazupčani okvir časovnika, ali glasna zvonjava iz otvorenog zvonika odbacuje ih nazad, među šlemove dvaju tornjeva, srebrne heraldičke ptice u plavom polju na lakom štitu jutra.

Imperator koji se spušta na električnu stolicu, stražar na žeravici, kišobran što šepa po pesku, na kolac navučeni hermelinski plašt, stakleno oko u nišanskom prorezu jedne vašarske vazdušne puške, poštanski golub koji se probija kroz kišu katrana, zamalterisani prozorski okvir od kamenih ruža, kosmički brod na putanji izvan kontrole: zajednica me prima. Osvrtnem se na jedno opustošeno muško lice, sećam se gotovo svega što se sa njim desilo, čitam na njemu, slovo po slovo, popis poslednjih poglavlja istočnoevropske istorije, njegovu liniju života, neprikosnoveno povučenu do poslednjeg eksera na mrtvačkom sanduku, njegove uvrede koje bi mogle da ispune čitavu jednu psihijatrijsku kliniku, njegove prizemne zadnje misli, negovani muzej njegovih zabrinutosti, kolektivne izlive besa u sporu oko jednog pašnjaka za ovce.

Odvajaju se, ljušte se sa njega svi zaštitni slojevi, kao nekada majčino telo, odvojice se uskoro i od vlastitog tela koje je sve do nedavno bilo uzrok prijatnih osećanja, od zuba do mošnica, pozna je sebe, zna šta može da očekuje od drugih, položiće ga na jedan sto, pesnice su mu meke, kao perje, obmotava ga bol, i istiskuje ga iz samosvesti.

Primam na svest ovaj grad, da bih potom polako mogao, sloj po sloj, da ga oljuštim sa njega. Možda mi neće poći za rukom da se razgolitim do mere koja je približno jednaka sijalici za baterijsku lampu, najdublje u meni ionako prebiva samo tamno nemanje. Jedan čovek stoji uz svoj krevet, zakopčava se, da bi posle mogao da se otkopčava; ako mu neko položi ruku na rame, podmuko gleda u pod, i čitavi telom iščekuje smlo jedno: da se oslobodi dodira svog pokrovitelja. Ali, s obzirom na to da ne poseduje ništa osim ove bolničke piza-

me, ne preostaje mu ništa drugo, nego da, uglavnom, dreždi pored svog kreveta i da zamišlja koliko odela, koliko bi košuljica mogao, definitivno, da svuče, odbaci. Možda će doći tužilac koga već tako očekujem, stići će inkvizitor ljubavi, komesar-ispovednik moje slobode, koji već neće zatrpiti sebe u podzemni silos usoljenog mesa, i koji će podsetiti na bremenite časove pažnje, kada u jednom tramvajskom prozoru dvanaest nepoznatih lica predstavljaju dvanaest poražavajućih pitanja, kada mi modri prsti sutona silom podižu očne kapke, kada na svim ekranima teletekst objavljuje posmrtnice, kada te gaze senke, i kad u izlozima opsceno ožive lutke obučene u crne podvezice i jahaće čizme, posadne u sedla drvenih kornja kakvog šarenog karusela, kada se uplašim da neću moći ništa dohvatiti i da će mi i tanjiri popadati sa stola, kada pružam ruke u ništa, kao da proveravam, ispipavam, jer vidim nekog u njemu, kada za manje od minute zaboravljam onog sa kim sam, godinama, zajedno cvileo, i primam, kao kakvo žezlo, nepodnošljivu moć postojanja, podnosim je nekoliko minuta, zato sam živio, potom mogu da pogledam u svoj časovnik, da brojim pare, i da procenjujem ko je za šta pogodan i sposoban, preostaje mi samo da budem bela zastava nasuprot premoćne sile, jer ne nalazim pravu rec u pravoj tišini, i promašujem nezamenljiva lica, i sve što se iz mene probija, nije više ništa drugo no jedna porodija u nastavcima, štaviše, čini mi se da gotovo uvek grešim; ponekad, međutim, čekam tužioca koji će, poput plinskog plamena, razbuktati noć nad mojom glavom, moći ću da ga provedem među fosfornim kapijama i stablima po tlocrtu njihovih uskogrudosti, s vremena na vreme klimnuće glavom nad mojim delima, ali, većinom, neće ništa reći, tačno znam, međutim, o čemu ćuti.

Bio bi mi potreban nekakav mir, kao i tolikih drugih jutara, ni danas ne želim da se oporužim u svojim sposobnostima. Kad bi jednom prošla najezda skakavaca mojih taština, ako bih jednim jednim trzajem mogao da izokrenem sebe i, oslobodivši se grozničave prisile govora, sahranivši u živom pesku sećanja božanske idole, te poleteviši sa vlažne, iskrzane odskočne daske nad bazenom, mogao bih, možda, na trenutak, da shvatim svetski proces uspona i padova, i kada bih iznuren od ljubavi, kao šampion ironije, mogao da dokučim tu našu igru senki u istoriji, ako bih zapovedni način mogao prevesti u izjavni, i svestan da je čitava naša kultura samo jedna fiks-ideja, mogao bih i sam da se pretvorim u čistu fiks-ideju i, iskolbejavši se iz svojih ostrvljenih ograničenosti, dokopavši se ciljne ravnine, mogao bih, goli hodočasnik, da krenem u poslednji sprint, napustivši sve što je meni dobro, a i ono od čega mi je dobro, izgubivši sebe i lišen sveta s one strane stvarnosti, a pred svitanje, kada to više i ne bih očekivao, stvorila bi se predamnom jedna nepoznata ulica, i pronašao bih u njoj jednu kaplju bez broja, odakle više ne bih morao ići dalje nikud, i gde bih mogao da se zaključam, i da ćutim do sudnjega dana.

Još deset minuta, pa ću morati da se spremim, najnužnije stvari su mi inače na dohvat ruke, obući ću svoje telo, svoju službu, porodicu, zaogrnuću se ovim stanom, ovim gradom, staviću u usta svoje fraze. Nisam ni malo raspoložen da bolje osmotrim u ogledalu, dok se brijem, lice odraslog čoveka, punog iščekivanja, za koga sam nepopravljivo odođovan. Pod njegovim očima mogu iščitati talog svih mojih godina, runsko pismo mojih neizrecivih izdaja. Istresem, iščetkam, te navlačim na sebe ovo polovno, ali još upotrebljivo telo, ponekad me zaboli, inače je nesmetano moje. Postavljam ga pod snažni vodeni mlaz, trljam ga alkoholom, kremama, stojim pod zvonom kiselakstog vonja starosti. Kao što jedna stambena zgrada, ili jedna država, iznenada priznaje svoju zastarelost, i kao što nakon besprekornog funkcionisanja aparata, ruku pod ruku nailaze bede i nevolje: poklecaju potporni zidovi, padaju, krune se ukrasi, ođaje u njoj postaju memljive, sve se teže zagrevaju, iz dana u dan primam k znanju pad njegove vrednosti u moralnom i tehničkom smislu. Mada je još jedno duže vreme pogodno za stanovanje, sad je pravi čas da se tiho iskradem iz njega: ništa me više ne zanima toliko no ovo moje drugo rođenje, isklizavanje iz korica bivstva: i budući da

ćemo se uskoro rastati, naša istovetnost me počinje uzbudivati. Danas se još nesmotreno uzajamno označavamo, ne tiče me se, da li je dopadljivo ili ružno, nosi me kuda god poželim, ne izaziva pažnju, ne izbegavaju ga, ali nema mnogo ni onih koji bi ga doticali onoliko često koliko bih želeo. Da li ono pripada meni ili ja njemu, ne znam, moram priznati da umnogome zavisim od njega, ali da je ova senka u ogledalu, ovo proredeno vlasništvo, ovaj par žmirkavih očiju, ovaj neugledno oklembeseni polni organ, ovaj odeljani nokat na nožnom palcu: stvarnost moje gole samosvesti, mada ga uvažavam, pomalo mi se čini smešnim. Biću jednom svakako primoran, ali za sada ne pristajem na viši stepen zajedništva, s ovom osetljivom, povredljivom strukturu koja može lako da bude iskasapljena, samlevena i sažežena, naš odnos je sličan sustanarskom, nadasve dosadnim, fiksiranim uvreženim navikama i kućnim redom zajedničkog stanovanja. Ali, ako nisam ja ta vidljiva i opipljiva slika, koju ocrtavam u sećanju drugih, sličnih slika, s kojom me spaja isprava koja potvrđuje jednu eventualnu skalu, ako tog suseda, kome mogu, na kraju krajeva, zahvaliti više doista prijatnih obaveštenja, nisam voljan ni radi komfora da pobrkam sa sobom, neka mi bude dozvoljeno da se raspitam: ko je taj, u čije ime govorim? Uporno nastojanje, u prvi plan isturenno osećanje nedostatka nečega, nedostupnosti pokušaji da u nekoliko nerasčlanjenih stvari prepozna, identifikuje sebe. Mračna soba, rado bih otišao, ali za sada me zadržava izvesnost da, napustivši je, ne bih našao sebi novi dom.

Samoubistvo kao sredstvo protiv bolova, ili kao poruka, nikad ne nije zanimalo. Svi oni kojima su isprani želuci, hteli su samo da se reše okolnosti u kojima su živeli, pa se ne jedan i razgnevi suočen s nizom odluka koje treba doneti, toplu kupku i jaku govedu supu, međutim, primaju uglavnom sa zahvalnošću. Držim da sam skoro slobodan čovek, umiruje me činjenica da u svakom trenutku mogu da nestanem, ali tih četvrt miliona nadražaja u sekundi pri neshvatljivoj predožbi ništava, kako god se vrpeljio zašiven u sebe, neuporedivo su sadržajni. Ipak se bojim da ću dotle odugovlačiti polazak, dok na kraju ne budem promašio odgovarajući čas, i dok u moju postelju neće leći neki nepokretni starac: na ružičastim ušima slušalice, isplahnucе mu zadnjicu, vezaće ispod brade salvetu, a on će s nekim odvratnim izrazom sreće srkati kašasta jela. Možda je reč samo o nesvesnoj oholosti: i sama pomisao na starost, na taj skaradni i pomirljivi brak s nevernim telom, izaziva danas u meni odvratnost, stepen uračunljivosti sveden na голу brigu za preživljavanje, konzilijumska saopštenja o apetitu i stolici pacijenta koja nikoga zapravo ne zanimaju, upadljiva žurba prstiju koji ga po zadatku dotiču, pomeranje svih, koje sam nekad voleo, na sam rub slike, jer stvaran je samo onaj ko mi u kašičici ustima prinosi sutišaja i potom me i umije mlakom vodom; unapred mrzim svoju parazitsku samosvest u tom odranom smotuljku, u okružju sluzavog dvorišta laži preteće smrti, voleo bih iznad svega da po ovom, za mene najvažnijem pitanju, sam odlučujem, i da svoje telo prihvatam samo dok je u stanju da obavlja svoj posao.

Oko mog tela jedan prenatrpani stan u koji svakodnevno nosim nešto više no što iz njega izbacujem, gde su se kroz filtere mojih prihoda i sklonosti nataložili nalazi jedne penzionerske kulture, materijalni dokazi mojih propusta. Obećavajuće knjige, ne useljavam se u njih, ne želim njihovom bedom da zamenim svoju. Nerazvijeni foto-snimci lica iz dućana srca sa spuštenim rololima, gledao sam ih kako se goje, kako se zaglupljuju, video sam ih pobebele na pomokrenim dušecima, bilo ih je teško, u pižamama, strpati u laganu kutiju pogrēbnika, svi su se okupili oko mene, no, pre ili kasnije, ionako će me razotkriti. Telefon, čiju titičnicu uglavnom izvlačim, možda zbog toga da se ne podsećam kako me retko pozivaju oni pred kojima sam ponaosob razotkrivao prepoznatljive rezerve svoje sebičnosti ograničenosti. Škripavi krevet, na kojem sam već preturio preko glave najveći deo za mene predviđene količine snošaja, od kojih se sećam još samo veoma malog broja, na kojem sam, nadalje, gotovo uvek istim rečima mnogima objašnjavao

kako bez njih ne mogu da živim gde mi je pod upaljenom stoncom lampom tihi vrisak jedne nove gošće značio više od kakvog unapređenja, naimenovanja, i krećući se u njenom telu, s njenim golim tabanima na licu, tražio oporošaj za sva svoja, ekonomski inače opravdana, kršenja ugovornih obaveza. Neodgovarajući melemi na grubo skicirane sramote, do utrnuća potezane rakijske boce, sto na kojem sam u više varijanti napisao svoju biografiju, ogledalo u kojem sam se do odvratnosti ogledao, demodirana svečana odela u kojima nikad više ništa ne želim da proslavljam, orđene za kakva navrat-nanos sklepana dela ili, naprosto, kao priznanje prevaljenim godinama, jedan stan u koji sam nagomilao kvarljive i beskorisne predmete, prašinu, strah, dnevnu štampu, veštačke šumove i uzgredna mesa, gde sam svoje zimogrožljivo, šuplje biće ušukavao verovanjima, slutnjama svoga vremena. Tu sam se pripremao da pokažem ono što, na kraju krajeva, nikome nisam pokazao, ovde sam u zatvorenom krugu psovao šefove država i sve one koje nisam smeo da gridim na ulici, i jedva izvukavši ponekad živu glavu iz spleta raznih sramota, poniženja, ovde sam redao pasijans svojih aforizama, poštovanja dostojnih izgovora, citata iz jednog onozemaljskog rečnika, i osluškajući izbijanje sata na tornju, postalo mi je sasvim svejedno, da li sam pošten, a i to da li jesam uopšte. Jedan stan sa zaglibljenim pokretima u njemu, moj krevet je zgusnuti nastavak zamrlih ljubavi, bleđa, prognana lica avetinjki zabelasaju u paučinastim uglovima, pod tepih pomtene i ugažene uvrede, udarci sudbine iz bogato rezbarenog roga izobilja, bakarni novčići pod ljljanima, u steznike, povoje smotana umiranja, spomenici bola, u fijke saharanjene pobune, otisci u crnu zemlju zarivenih prstiju koji prkosno opstojavaju sve do uskršnjeg velikog spremanja. Jedan stan, rešetka uspomena mojih hroničnih vežbi kretanja, četvorougona pećina, čije oštre izbočine vidim i u mraku, i u kojem tvrdave nameštaja oko mog nastupajućeg tela nisu neočekivane, kao ni pozajmljene i sve proredeni je misli, koje svojim logičkim omaškama, podsvesnim sadržajima nepopravljivo nagoveštavaju u šta sam se izmetnuo. Jedan stan, u kojem je već sve toliko poznato, da ništa u njemu ne razumem, gde su stvari poput životinja ostarile zajedno sa svojim gazdom i već se ugibaju pod teretom vlastite istorije čiju revoluciju, zakrećeni stanovnik zakrećene kuće, ne priželjkujem ni toliko, koliko promenu u ustaljenim dnevnim navikama, a njene povremene zaokrete, poput onih na svome licu, posmatram s nekom maloumnom veselošću. Jedan stan u kojem su moje pokretne slabosti otežale u nepokretno prinudno stanje, u koji sam se kod nekoga uselio, ili nekoga primio, i u kojem se, u odnosu na vreme koje sam proveo u njemu, toliko malo toga desilo, osetljivi veštački eksperiment spojen s živim organima, trigonometrijska tačka moje svesti, ne osvrćem se više u njemu, ne polazim nikud iz njega da bih se spojio s drugim predmetima, drugim zidovima, zaloga moje odanosti, ušukava me u ovaj grad, kao krompir u trap, u tom stanu klizam svoje fantazmagorije, poprimio je čak i moj vonj, sam ga mirišem, ali me se ne tiče više od kamene urne u koju će, nakon što mi telo bude spaljeno, pomesti pepeo.

Svuda u ovom stanu oko mog tela muzej jedne mrtve žene, njeni suveniri, većinom iznošeni i uglavnom skupi, do danas, međutim, čini se prilično demodirani delovi odeće, materijalni odrazi mog duhovnog rada, a ona je u njima bila nedodirljiva. Njeno lice, u večnom kretanju, opisujem sve apstraktnije, album njenih osmeha prelistavaju već samo moji, crvenim slovima obeleženi snovi. Ne preturam ni po njenim fijkama, one čuvaju materijal jednih pridavljenih memoara, barokne pasaže njene neurednosti, svilene čarape kojima je krenula po koja petlja, mlečni zubici u plišanoj kaseti i sveska evidencije dečjih stolica. Svoje uspomenje je zapisivala u rokovnik, njenu oholost vredele sa kazaljke časovnika, možda je i zbog toga, kao da je reč o brojčaniku, svakodnevno oprćavala grad, čvrsto prijanjajući sa sva četiri točka o asfaltni kolovoz, ispisujući po njemu grozničavi san o brzinama, daljinske rečenice svojih opscenosti. Bolesnik ili prijatelj, negde ju je neko uvek čekao, obuzimala bi je slabost

čim bi se negde više od mene požalili na njenu odsutnost, jer je upravo to nagomilano sveprisustvo predstavljalo njen najistinskiji učinak oblepršan, uz to, nepojmljivom masom njenih opservacija: ako sam sedeo pored nje, nadevala mi je imena prolaznih, privremenih stvari, okupavši ih prethodno sve do jedne u svojim ustima. Uveče, zakasnelo, krcata davolskim paketićima i neverovatnim pričama, na vrata bi hrupila raspevana božićna jelka, neizmernim količinama glasova i promena mesta uz bunila bi čitav stan, upalila sva svetla, a mi smo je samo gledali i slušali, na granici nesvestice. Lomatao sam se u njenoj senci, tromi Musliman, u ruci je držala bokal vina, karanfili i krupne komade mesa, ništa ne dolikuje muškoj ruci, lukavo je i nezaustavljivo izvodila svoje čarolije, portiri, policajci ili bilo kakve zabrane, nisam više ni obraćao pažnju, znao sam, sve će se samo lako nakloniti, za nju je svaki minut bio srećno iskušavanje Boga. S gorivom uvek na rezervi, i plakati je umela samo četvoronoške, od tabana do temena, u lakom mantilu nikad joj nije bilo hladno, naletela je kolima na železničku rampu, i ako je samo htela, celo jedno bolničko odeljenje valjalo se od smeha. Raspravljala je s montruoznom podmuklošću i do krajnje iscrpljenosti navodila argumente, bila je osvetoljubiva poput kakvog kongoanskog šamana, nedeljama se zanosila svojim uvredama i potom ih, sve do jedne, ravnom merom vraćala. Neiscrpana u ljubavnim zagrljajima, i presrećna ako zaspim na njoj hvatao sam je na sred ulice za nepokvarljivo dupe, obožavala je da se sablažava nad mojim nasilničkim ispadima. Ponekad mi se učini da i dan danas stanuje ovde, bez reči posmatra moja izbledela premetanja, zatim skida sa mene svoj pogled koji, budući da ne mogu da joj uzvratim, po svemu sudeći, postaje sve nepristrasniji.

Preživeću već nekako i ovo lagano telo koje leži oprano na crvenom mermeru obdukcionog stola, kao da čeka nekoga, ljubim joj grudi, usne, rtože, kralj je postavio svoj mač između nas, ona već pripada samo ovom mermernom stolu, četrdeset punih godina nisu bile u stanju ničim da joj naškoda, glave joj je došlo jedno stablo pored druma, mračno proračunata, mora da ga je unapred izabrala. Uzeo sam joj život, i ona je uzela moj, razmenili smo svoje samovolje, uestezanja, duševni mir. Možda, ako bih duže posmatrao njene usne, odala bi ime upravnika svoje tamnice, spustio bih se u svako okno, propузao kroz sve štekove, svi delovi moga tela, ponaosob, i bez mene, pošli bi ka njoj. Hteo sam ja već da je ne bude, da i ne znam više ništa o njoj, eto, sada me je oslobodila: kada bih mogao, u skrivenom kutku korena svojih snova, u zenitu svoje svesti, to bih sad poništio. Postojim, vertikalan u odnosu na zemlju, ne mogu da se prostrem po njenom boku, podlost moje udvojenosti okreće mi oljušteno lice prema zidnom ogledalu mrtvačnice: obudovela zver, ugljenisana na raznju ćutanja. Kroz ogledalo se otvara hodnik poviše arene lupa bubnjeva, parče sirovog mesa, fijkuk biča, ukrotitelj koji me uvek pobeđuje, osmejuje se praznom gledalištu. Ulaze dvojica lekara, uzimaju me pod ruku, igla za uspavlivanje, hodnik, poslušno ležem na belu postelju izdaje.

Toga jutra, petnaest minuta pre osam, naletela je kolima na jedno drvo, svega pola sata kasnije njena glava se nerazumno štrckala na podu tovarnog prostora jednog kamiona. Položila su je na ciradu, prašnjavu od cementa koji se ubrzo stvrdnuo od krvi koja se cedila iz njene desne slepoćnice: jedan transportni radnik, mucavi dvadesetogodišnjak, koji nije bio u stanju da ogrubelim prstima napipa njen puls, i u životu još nije video ljudsko stvorenje u času smrti, te na koga je, teško povredena, pre no što su joj se zenice konačno zastaklile, još jednom pokušala da se osmehe, odlomio je s cirade tamnocrvene komadiće betona i doneo ih tri dana kasnije, umotane u belu maramicu. Kada iz gomile svojih stvari pustim na odsustvo svoju katatoničnu svest, kada ne razumem sasvim ko diže mojom rukom telefonsku slušalicu, i ko to govori mojim ustima u nju, kada po nalogu nekog poremećenog automata od jutra do večeri svaki čas iskliznem iz koloseka uvreženog dnevnog reda, kada tek jedan mrtvac hoda tamo amo i brblja

u dvorani ogledala jednog uma, kada vidim sebe s pune ravni tavanice, kako i izgubljeno ili s čutljivom ironijom radim u jednom vlagom načetom telu, kada u svojoj kancelariji, s tapaciranim vratima, nevoljno nudim sebi da sednem za pisači sto, predimenzionisan i u odnosu na moje krupno telo, kao rasejanom putniku koji je zakasnio na voz pa se vratilo svojim domaćinima, premda su se oni već oprostili od njega, kada na fakultetu, u sred rečenice, umuknem jer je neka neočekivana kugla, poput drvenih kegli, oborila sve reči, kada iscuri peščani sat mojih interesovanja, i do sutra ga već niko neće okrenuti, u tim trenucima uzalud zvone na vratima, ne otvaram ih, samo stojim iza osvetljenog prozora i gurkam pepeljaru po prašini na pustom pisačkom stolu.

Ponekad navratiš, zaista nezaboravno umeš da se pojaviš, uski prorez između vrata i dovratka dobija sjaj i težinu, vazduh se začas zgusne oko tebe poput riblje ikre, kvaka se pruža prema tvojoj ruci, stolica ti se sama namešta, i ekseri na kojima vise slike, polspadaju iz zida da bi te dotakli, tvoj kaput podrhtava na vešalici, cela soba se vrti u vazдушnom kovitlacu dobre volje. Zubi su ti beli, kosa crna, jedeš, piješ, i ostaješ tankovita, miris iz tvoje kože, tvoj parfem je jedan i neponovljiv, po jednom jedinom udisaju znam da li si kod kuće, ove modrice pod čarapama su otisci mojih pustopašnih prstiju, ovaj mali ožiljak u korenu kose je uspomena na zidnu lampu, udarila si glavom u nju zaneta od jednog šamara. Kakva je to haranga o susedovoj mački koja je pred mačorom pobegla na drvo, kako se samo uvek setiš da ušku šoljice za kafu okreneš prema mojoj desnoj ruci, i zašto ti se svakim danom događaju avanture koliko meni ni za nedelju dana, šta znače ti hitri tremolji tvojih prstiju, ova za tren, iz ničega izvajana lica, alati, cipele od zmijske kože, zašto sedimo u hodniku razvoda, zašto tamo unutra govoriš kako više ne možeš da živiš sa mnom, i zašto govorim ja, kako ne mogu da živim s tobom? Zašto izbegavam objašnjenja, kada je svaka reč do zuba naružani jurišnik, a svaka rečenica mitraljesko gnezdo, zašto se o svakom tvom dahu može pričati satima, ko nam je kriv što se sporazumevamo gotovo isključivo govorom gestova, pa i dok sedimo ovdje pred sudijom i dvojicom porotnika, naše poruke jure, traže jedna drugu. Dve sede vlasi u tvojoj kosi, u krugu svetlosti stone lampe, i nakon što si podamnom, licem na tepihu zaspala, nastavljaju svoju suluđu svadu, i kako se preneš iz sna, s jaucima na usnama, ponovo sevaš očima, mlataraš, ponovo hoćeš da kažeš ono što nisi bila u stanju da mi saopštiš tokom poslednjih dvadeset godina. Ne čekaj me na balkonu, ne plači u telefon, ne bombarduj moj put duhovitim, vratolomnim, goropadnim porukama, nemoj mi dokazivati da su ograde od samih medenjaka, i da bi meni za ljubav mogla na svim semaforima upaliti zeleno svetlo, ne zanosi se da već svuda, čega god se taknem, dotičem zapravo tebe, čak i kad uzimam svoj lenjir ili četku za brijanje, nestani makar na neko vreme iz mog vidokruga, dopusti da te zaboravim, opstojavaj kako znaš i umeš, i kako ti najbolje prija, ali da te ne moram svakog minuta potvrđivati. Odskači iz mojih popodneva, žuriš, zaklinješ se, kurvaš se, u žustrim boricama oko nosa držiš usklađeno više tona laži, ali kad te zgrabim za gušu i te kako umeš da popustiš, da moliš, preklinješ, umeš da se šćučuriš u došku i da poletiš na mene kao sabljarka, da se ponovo opružiš nadamnom, isprsišvi se s obema rukama na temenu, tamnokosa fontana, predajem se sam sebi i, poput dueta klavira i bubnjeva, jedno uz drugo, jedno pod drugim, do fajronta se natežemo, penješ se u meni, stepenište u kući, vežuješ me i sa mnom samim, a sada mi lepo pruži ruku, otvori usta, pusti da te nahranim.

Od tada sam se otprilike četiri stotine puta obrijao, večerao i obilazio pre spavanja prazni stan. Nisam osedeo, nisam se pogrbio, moderna košulja, kravata, službeni pasoš, propisipam duhovitosti na sednicama saveta za plan, mogu bez teškoća da zaspim i bez tableta, ali ponekad me iz sna prene vlastiti glas, kao da neko laje, zavija u mom grlu. Pred zoru, obično, borba prsa u prsa s uspomenama: ne sećam se više tvoga lica, bojim se da pred sobom imam već sam tvoje poslednje fotografije iz lične karte, i ukoliko više žudim da te gledam, utoliko je gušća, mlečnija mogla pred-

annom. Neprekidno, svakonočno skrnavljenje groba, podići daske poda svesti, i kopati, kopati u potrazi za jednim lešom. Možda će stare-nje, možda će neka zalutala struja ispisati na moje sklopljene očne kapke tvoj slatki i tamni sklop.

Blago snežni ekran pokazuje polumračnu sobu, usnulog čoveka na krevetu, spora događanja njegovog staračkog lica. Česte promene položaja njegovih raširenih ruku, visoko, gotovo do brade povučениh kolena i glave, izvrnute na ramena, možda su u vezi s bujanjem njegovog spolovila, što se da naslutiti po ispupčenju, slično grobu, na tankom pokrivaču. Od ogrebotine raskrvavljena muška pesnica grčevito steže dve pletenice pod jednom lepo izvajanom ženskom bradom, potom sledi udarac, iz usta poteče krv, iščudeni par očiju, to zapravo više i nije ljudsko lice: naglo razmaknute zavese, kroz prozor nagrne vetar. Žena sedi u fotelji, zamišljeno raskriljuje ogrtač, posmatra

sebe u ogledalu na suprotnom zidu, ljubičasti ožiljak levó do pupka, male, čvrste, razmaknute grudi, dugim prstima mrsi kratko ošišane, crvene dlačice venernog brega. Ka nebu ustremljene noge nad vetrobranom kabrioleta, prigušeno grleni glasovi s oborenih prednjih sedišta, na putu koji vodi s nasipa prema šumi, između uskomesanih košnica i jedne plave, emajlirane table s crtežom jelena u skoku. Pored izvrnutog, slupanog automobila ukraj druma leži od pojasa naniže razgoličeno mrtvo telo, jedna zolja se ugnezdila u široki, mesnati pupak. Pakpapier upija krv, tragovi kočenja sada su već od koristi samo za istragu: dve tamne, talasaste linije na osedelom asfaltu. Nad cestom šestari sedmokraki srebrni svećnjak.

(Uvodno poglavlje romana „Osnivač grada“)

S mađarskog:
Arpad Vicko

jedno popodne uoči nevremena koje nije opisano u priči jovanka nikolić

Da je sebi dozvolila malo više umešnosti i vremena, pronašla bi i više od onog što je tražila. A šta li je osoba poput nje mogla da traži u tuđem stanu, svakako je duga i neobična priča, što će sticajem okolnosti biti opisano na nekom drugom mestu. Uhvaćena na delu, pod lakim stresom, glumila je kućepaziteljku koja sva brižna posećuje svoje stanare sa rukama prepunim ponuda. Pokušala je da prikrije svoje uzbuđenje. Brzinom koja je svojstvena samo njoj, poravnala je odeću, razbarušenu frizuru i posle rasprave koja je trajala kratko vreme — vratila se kući. Stan je bio pospremljen, jastučići ravnomerno raspoređeni, korpica sa heklirajem počivala je u uglu... Vladala je tišina.

Kao i mnogo puta ranije, raskomotivši se, pokušala je potpuno razočarana da popravi raspoloženje. Sela je na trosed, uzela u ruke citru i počela da svira... Žice su ispuštale za njen sluh veoma neobične zvuke, što je za to popodne bilo neshvatljivo, pa je morala da pronađe sasvim drugu zanimaciju. Prekrstila

je noge, izvadila iz nedara maramicu i vezavši jedan kraj u čvor zadenula je za najdeblju žicu. Muziciranje je odložila za neko bolje vreme! Pomerivši se na drugi kraj troseda usporila je misli. Šta li je ono htela da kaže? Ili da učini? I pored upornog naprežanja moždanih ćelija, ničeg nije mogla da se seti. Očajanje ju je potpuno obuzelo. Zato je samo ispružila noge poravnavajući porub na haljini. Sve što je bilo na njoj, govorilo je samo po sebi. Izlula je papuče. Nekoliko resa je otpalo, a iskrivljene potpetice / upozoravale su da je život poprilično složen. Ne imajući volje za uobičajene maštarije, bacila je letimičan pogled na korpicu sa heklirajem i okrenuvši se na drugu stranu lagano spustila kapke. Jastučići su popadali. Popodne se rasulo po uglačanom podu... U daljini je neko zapevušilo. Dopala joj se melodija. Nažalost, iz pukotine na dovratku bariton je raspršio umilne zvuke: «... O sole mio...» Nhotice se okrenula gledajući u vrata, ali u tom trenutku ogromni crni oblak namače se na prozorska okna zaglušujući ariju.

mladić ili zavera činjenica goran jović

Sve je divno i nestvarno, kao i obično — blaga padina nasipa, daškom povijena trava i čelična, žuta konstrukcija nadrečja — sliva se u jedinstvenu sliku tuge i mira, veću i svetliju od ičeg što je ikad donela moja bolesna misao. Jedino se nejasni glas topola naizgled opire nadmoći tišine; jedva čutljiv, ali uporan, on čudesno pogoduje *mahnitanju demona sumnje u materijalizam*. Sami smo. Onda dižemo glavu: visoko, sa mostobrana, vitka žena u crvenom silazi ka nama. Opažamo je i srce već plamt: možda je mlada i nesrećna i, nema nikog, pa će potrčati i pasti nam na grudi, da sve (najzad) zamukne u prozračnoj igri duša i zagrljaju bola; možda je baš nama namenjen njen dodir pripadanja. Punonadežni ubrzavamo korak, neurazumljeni iskustvom primičemo susret. Ali, naravno, pogled nas vara: domaćica iz obližnje barake pošla je da prospe smeće, u papučama je; nekad je bila obla i poželjna, sad ima smežurane dlanove i ugašene oči. Gleda nas ravnodušno, kao što se gleda drvo kraj puta ili kamen samotnjak, njen pogled prolazi kroz nas kao dim i gubi se negde nad krošnjama listopadnog drveća; kao da tamo (*dodavola, opet stereotip*) traži Odgovornog za iznevena obećanja i dotrajlost zakrpa purpurnog bade-mantila. Mi, postidjeni i sa osećanjem kri-

vice, povijamo glavu, bežimo u najtužniju sigurnost izdvojenosti. Kraj šume dečaci šutiraju loptu; odozgo, njihove su glave mrve raseute po bilijarskom stolu. Daleko, nad Mladenvom, sunce je kričavo-crveno kao u jednoj našoj pesmi, jer u ovo rečno predvečerje sve ima snagu simbola. Nema nam druge nego da se vratimo kući, po ko zna koji put namamljeni pa ismejani varkama nade. Tamo nas sve prima s nekim nemuštim prekorom, ali svojski, kao zabludelog sina koji se vraća u okrilje doma, razočaran i, shvativši da ničeg nema sem rupe u nama, jer je huljenje bilo pozeleti tuđu zdelu. Zatim večeramo čutke, odvlačimo se u svoju sobu i sve je opet u istom. Samo će nas kasnije, kad već odložimo knjigu kraj uzglavlja i umorno sklappajući oči utrnemo svetiljku-štipaljku, uznemiriti prizor mladog tela u crvenom koje nam se poslušno predaje i, ničeg više ne biva niti je ikad bilo do nebeskog belasanja susretnutih psihá u zaštitničkoj seni sna. Tada lako vidimo: milost ljubavi nije ni seks ni patnja, ona je taj zagrljaj, taj stisak do krvi, do bola, očajnički ples dva uboga tela u želji da se odupru svetu i Kosmosu, studeni i rasipno osećanja, u najivnom pokušaju da zadrže vreme i dokažu evidentnost vlastitog bitka.

I još će nas često pohoditi to platno...